

Bachelorgradsoppgave

”Motorisk utvikling i utemiljøet”

”Motor development in the outdoor environment”

“Hvordan jobber utvalgte barnehager med grovmotorikk i barnehagens utemiljø?”

”How do selected kindergartens work with gross motor skills in the outdoor environment?”

Bjørn Roger Rosvold

BLU360

Bachelorgradsoppgave i førskolelærerutdanning

Lærerutdanning
Høgskolen i Nord-Trøndelag - 2015

HINT

FORORD

Utdanningsløpet som førskolelærer har gitt meg en genuin interesse for se hvordan barn påvirkes av samfunnsutviklingen. Samfunnet preges i stadig større grad av en stillesittende hverdag, noe som gir oss i barnehagen en enda viktigere grunn til å jobbe med å gi barn gode opplevelser knyttet til fysisk aktivitet og bevegelse. Det har derfor vært personlige motiv involvert i valget av tema til denne oppgaven.

Denne bacheloroppgaven ville ikke blitt det den er uten viktige støttepersoner i arbeidsprosessen. Jeg vil først og fremst takke de involverte i datainnsamlingen. Uten deres hjelp ville ikke oppgaven hatt innhold. Dere har bidratt med positive innspill og tilbakemeldinger som har vært betydningsfylt i arbeidet mitt. Jeg vil også selvfølgelig takke veileder, Karin Kippe for gode råd underveis i hele perioden med bachelorjobbingen. Du har gitt meg mange gode ideer helt i fra tidlig startfase i utarbeidelsen av dette sluttproduktet.

Levanger 27.mai 2015

Bjørn Roger Rosvold

SAMMENDRAG

Miljøets påvirkning i oppveksten har ofte vært nevnt i sammenheng med utvikling og identitet på mennesket. I denne sammenhengen blir barnehagen aktuell med tanke på mye tid som barn tilbringer her de første leveårene. Barnehagen dekker en stadig større andel barn i alderen 1-6 år som gjør arbeidet her enda viktigere. I takt med et økende fokus på kvalitet, krever det at det personalet er kyndig og engasjert i sitt arbeid i barnehagehverdagen.

Denne teksten tar for seg barnehagens arbeid med grovmotorikk i utemiljøet. Det som vektlegges i all hovedsak er barn mellom 3-6 år. Det er denne aldersgruppen som har utviklet grovmotoriske bevegelser i størst grad, og som har krever mest aktivt stimulerende utfordringer i utemiljøet.

Oppgaven baserer seg på en kvalitativ studie gjort ved utvalgte barnehager. Med utgangspunkt i intervjuer fra to pedagogiske ledere bygger oppgaven på utsagn som knyttes til faglitteratur på området. Her kommer det frem mange likheter i kunnskap og syn, men også noen forskjeller. Funnene fra studien gir grunn til å tro at den voksne har en betydelig innvirkning på barns utemiljø. Det antydes at personalet har en avgjørende rolle ovenfor barn i forhold til å skape interesse, motivasjon og variasjon. At alle barn har mulighet til lek angis også som betydningsfullt og viktig for personalet

Jeg har kommet fram til at personalet i barnehagene har en god forståelse for hvordan barn får utfoldet seg motorisk. Det gis en dekkende beskrivelse av utemiljø, og hvilke mangler som er i de utvalgte barnehagene. På en annen side tyder funnene på at de ansatte må ha kunnskap til å bruke utemiljøet på en kreativ og aktiv måte. Her er det et forbedringspotensial i barnehagens uteområde, så vel som av andre nærområder.

INNHALDSLISTE

1. INNLEDNING	1
1.1 Problemstilling	1
1.2 Avgrensning	2
2. TEORI	3
2.1 Barns motoriske utvikling	3
2.2 Grovmotorikk og finmotorikk	3
2.3 Betragtninger av utemiljø	4
2.4.1 Barns muligheter i barnehagens uteområde	5
2.4.2 Barns muligheter i barnehagens nærområde	5
2.4 Kroppens som utgangspunkt for lek	6
2.5 Mestring og motivasjon	7
2.6 Voksenrollen	8
3. METODE.....	9
3.1 Metodevalg	9
3.2 Intervju	9
3.3 Etske betraktninger	10
3.4 Utvalg	10
3.4.1 Presentasjon av barnehagene	11
3.4.2 Presentasjon av informanter	11

3.5 Framgangsmåte.....	12
3.6 Validitet og pålitelighet	12
4. RESULTAT.....	13
4.1 Syn på barns grovmotorikk	13
4.2 Syn på barns utemiljø.....	14
4.3 Syn på voksenrollen i lek	16
5.0 DRØFTING	18
5.1 Syn på barns grovmotorikk	18
5.2 Vektlegging av utemiljø	19
5.3 Voksenrollens betydning	20
6. KONKLUSJON	22
6.1 Videre forskningsarbeid	22
7. LITTERATURLISTE	23
9. VEDLEGG.....	24
9.1 Vedlegg: Intervjuguide	24
9.1 Vedlegg: Samtykkeskjema	25

ANTALL ORD: 8633

1. INNLEDNING

Ifølge §2 i *Barnehageloven* vektlegges det at ” *Barnehagen skal gi barn muligheter for lek, livsutfoldelse og meningsfylte opplevelser og aktiviteter.*” (*Barnehageloven*, 2005 §2 Barnehagens innhold, 5.ledd). Barnehagens rolle i forhold til denne formuleringen blir tydeliggjort ytterligere i *Rammeplan for barnehagens innhold og oppgaver* der det påpekes at ”*Barnehagen skal ha arealer og utstyr nok til lek og varierte aktiviteter som fremmer bevegelsesglede, gir allsidig bevegelseserfaring, sanseerfaring og mulighet for læring og mestring.*” (Kunnskapsdepartementet, 2011, s. 22). I både Rammeplanen og *Barnehageloven* står lekens betydning sentral i forhold til barnets utvikling. Innenfor disse formuleringene har barnehager ulike forståelser, tolkninger og ikke minst syn på hva som bør vektlegges. For å betrakte barns muligheter i barnehagen, ser jeg det som viktig å kunne se nærmere på det fysiske miljøet barn forholder seg til ute.

Etter snart 3-års bachelorstudium som førskolelærer har jeg erfart mye gjennom faglig og praktisk arbeid i barnehagen. Mange av erfaringene er naturlig nok knyttet til det arbeidet som gjøres med barn. I forbindelse med praksis på førskolelærerstudiet stusset jeg noen ganger over tilknytningen til lekeplasser i barns utetid. Barna brukte store deler av tiden sin ute, innenfor barnehagens gjerder. De gangene de ikke befant seg på barnehagens lekeplass, var dagsutfluktene ofte lagt til andre lekeplasser i nærområdet. Her var mulighetene stort sett de samme, med samme type underlag, og samme type klatre og lekeapparater som i barnehagen. Med en personlig barnehageoppvekst preget av mye lek i skog og terreng, var det uventet for meg å oppleve så lite variasjon i leikterreng i løpet av praksistiden. I kun 1 av 4 barnehager følte jeg skogen som lekemiljø ble brukt i tilfredsstillende grad

Med min interesse og faglige bakgrunn knyttet til natur og friluftsliv, var det et naturlig utgangspunkt for meg å betrakte barnehagers oppfatning av det utvendige fysiske miljøet. Hva gjør utemiljøet med barns motorikk? Hvordan vektlegges barns grovmotorikk ute i barnehager? Hvordan tilrettelegger barnehager et fysisk utemiljø som fremmer alle barns utvikling? Disse spørsmålene ble min innfallsvinkel til valg av tema og problemstilling.

1.1 Problemstilling

Denne bacheloroppgaven omhandler tema innenfor barnehagen som er knyttet til barns utemiljø og grovmotorisk aktivitet. Sammen utgjør disse to begrepene grunnlag for å stille seg følgende problemstilling:

”Hvordan jobber utvalgte barnehager med grovmotorikk i barnehagens utemiljø?”

Det finnes flere årsaker til valget av nettopp denne problemstillingen, men den viktigste er som nevnt innledningsvis, nysgjerrigheten knyttet til utemiljøets påvirkning på barn. Gjennom å kartlegge personalets refleksjoner på barns lek, grovmotorikk og utemiljø i barnehagen, vil jeg danne meg et drøftingsgrunnlag på problemstillingen i denne oppgaven.

1.2 Avgrensning

I denne oppgaven ønsker jeg å belyse både likheter og ulikheter i personalets arbeid med barns grovmotorikk i utemiljøet. Derfor er datainnsamlingen gjort med respondenter fra både det som kalles en tradisjonell barnehage, og en natur-og friluftsbarnehage. Det er valgt å fokusere på barnegruppen 4-6 år, da denne aldersgruppen opplever mest utvikling og erfaring gjennom den grovmotoriske leken.

Oppgaven er rettet mot det fysiske utemiljøet i barnehagen. Hva som betraktes om barnehagens utemiljø, er det til dels ulike oppfatninger om. Av hensiktsmessige årsaker er derfor utemiljø adskilt og skildret i to formuleringer. *Barnehagens uteområde* som omfatter det avgrensede området rundt barnehagens bygningsmasse og *barnehagens nærområde* som beskriver andre omgivelser barnehagen tar i bruk i hverdagen. Det er viktig understreke at en avgrensning i barnehagens uteområde, omfatter både synlige fysiske gjerder og usynlige psykiske grenser. Barnehagens nærområde vil på sin side omfatte alle områder utenfor barnehagens uteområde. Dette vil innebære områder som er innenfor rekkevidde for barnehagen å oppsøke i hverdagen.

Problemstillingen er formulert med tanke på å drøfte barnehagens jobb med å legge til rette for barn, uansett ferdighetsnivå. Derfor er ikke motoriske vansker vektlagt noe særskilt fokus i denne teksten. På grunn av oppgavens omfang og størrelse er det heller ikke nevnt noe spesielt rundt sansestimulering og sosial utvikling. Vi kommer likevel innom disse feltene i sammenheng med barns motivasjon, potensial for utfordringer og muligheter i utemiljøet.

2. TEORI

Jeg vil i løpet av teoridelen presentere begrep som er sentral for både problemstillingen og undersøkelsen. Dette vil innebære å belyse grovmotorikk og utemiljø ut i fra deres sammenheng og tilknytning til nærliggende begrep. Det vil også være nødvendig å beskrive koblingen til lek og voksenrollen i oppgaven, ettersom det er helt avgjørende faktorer for både grovmotorikken og miljøets påvirkning i barnehagen.

2.1 Barns motoriske utvikling

Haywood (1993) definerer *motorisk utvikling* som ”den sekvensielle, kontinuerlige, aldersrelaterte prosessen hvor et individ avanserer fra enkle bevegelser til kompliserte motoriske ferdigheter.” (Haywood, gjengitt i Sigmundsson & Pedersen, 2000, s 15). I denne definisjonen er det en forståelse for at barnet skaffer seg gradvis nye erfaringer og kunnskap i takt med alderen. Annerstedt (1988) påpeker at motorisk utvikling handler om barnets tilegnelse av ulike ferdigheter som har med bevegelse og forflytning å gjøre (Annerstedt, gjengitt i Grindberg og Jagtøien, 1999, s. 33). En slik tilnærming til motorisk utvikling sier mer om bakgrunn og hva barnet oppnår i en slik utvikling. Motorikken fører oss dit vi ønsker å gjøre noe, enten det er i tilknytning til lek, turer eller konkrete steder inne og ute. For å fungere optimalt i samfunnet, kreves det at vi behersker et sett med nødvendige motorisk ferdigheter. Disse ferdighetene må som Haywood poengterer, læres gjennom erfaring og kunnskaper. Definisjonene til både Haywood og Annerstedt beskriver rammevilkår for motorikken, men sier lite rundt hvilke bevegelser som er sentrale i denne prosessen. Dette gir et grunnlag for å se nærmere på bestemte deler av den motoriske utviklingen.

2.2 Grovmotorikk og finmotorikk

Moen og Jacobsen fremhever *grovmotorisk* og *finmotorisk utvikling* som to hovedområder innenfor den motoriske utviklingen (Moen & Jacobsen, 2007, s. 17). Forskjellen mellom disse to begrepene forklarer Magill (1993) ved at *grovmotorikk* blir brukt om ”bevegelser som utføres av store muskelgrupper og som krever mindre grad av presisjon enn finmotorikk.” (Magill, gjengitt i Osnes, Skaug, og Kaarby, 2010, s. 112). Hun utdyper videre at *finmotorikk* kan brukes om bevegelser som blir utført av mindre muskelgrupper som krever mer presisjon.

Grindberg og Jagtøien beskriver mer konkret i sin bok ”*Barn i bevegelse*” hvilke bevegelser dette innebærer. Her drøfter de at grovmotoriske bevegelser kan knyttes til læring av ferdigheter som ”å

rulle rundt, sitte, krype, stå, gå løpe, hoppe, klatre.” Det poengteres at finmotorikk dreier seg om mer *”fine og begrensede bevegelser som trengs når man skal gripe, sy, skrive og gjøre andre typer presisjonskrevende handlinger med hendene.”* (Grindberg & Jagtøien, 1999, s. 33). Det er likevel viktig å betrakte at det ikke er noe klart skille mellom disse to områdene (Haugen, 2015, s. 61). Å se begge områdene i tilknytning til barns erfaringer er derimot en viktig forutsetning i barnehagen. Moen og Jacobsen forklarer at *”Motorikk handler om vår evne til å mestre bevegelsesferdigheter under vekslende vilkår.”* (Moen & Jacobsen, 2007 s. 15). Hvilke bevegelser som barn behersker, vil være avhengig av deres muligheter til å bevege seg. Her blir de rammene som barnehagen legger essensielt. Nilsen, Vestre og Askim sier at *”det er viktig at de voksne i barnehagen og skolen har kunnskap om hvilke naturressurser som finnes i nærheten og at de greier å ta disse i bruk.”* (Nilsen, Vestre, & Askim, 1996 s.23). I forhold til de grovmotoriske ferdighetene vil det være nødvendig å kartlegge hva utemiljøet i barnehagen har å tilby.

2.3 Betraktninger av utemiljø

Det er lite faglitteratur som gir en klar og tydelig beskrivelse av hva *barnehagens utemiljø* er. Flere steder i faglitteraturen kommer vi innom nærliggende begrep som *barnehagens uterom*, *barnehagens uteareal* og *barnehagens uteomgivelser*. Å se på *miljø* som et vidt begrep gjør det enklere å forstå hvilken betydning miljøet har både ute og inne. Fjørtoft betrakter miljøet som en kontekst hvor bevegelser læres. Her vektlegges samspillet med omgivelsene, samt individets oppfatning av omgivelsene som grunnleggende for den motoriske adferden til barna (Fjørtoft, 2010, s. 177). Denne definisjonen favner om de menneskelige relasjonene for barns motoriske vilkår ute. Her vil voksnes påvirkning ha en viktig rolle, noe som jeg kommer tilbake til i kapittel 2.6.

Det som med sikkerhet kan sies, er at utemiljøet gir helt andre rammer enn innemiljøet. Osnes [et al.] mener at utemiljøet gir større mulighet til variert og allsidig kroppslig lek. Hun sier videre at det er færre restriksjoner til vilter lek, fart og spenningsopplevelser, noe som øker mulighetene for mer plasskrevende og aldersspredt lek (Osnes et al., 2010, s. 168).

Det er også grunn til å tro at det er stor variasjon på utemiljøet i barnehagene. Nilsen [et al.] fremstiller to særskilte forhold som preger dagens situasjon i barnehagen: *”Det er ekstreme forskjeller når det gjelder utformingen av, og innholdet i barnas utelekmiljø.”* Det andre synspunktet som trekkes frem handler om tilretteleggingen ute. *”Det er et kjent problem både i barnehage og skole at utemiljøet ofte er dårlig tilrettelagt for de minste barna, samtidig som de største barna delvis går på tomgang og finner få nye utfordringer.”* (Nilsen et al., 1996 s. 23).

I forhold til utfordringer har Gibson (1979) brukt begrepet *affordances*, for å beskrive hva miljøet innbyr til. Her hevder han at barn ser muligheter i landskapet de befinner seg i, og bruker dette bevisst til sin aktivitet. *"Barn oppfatter terrengets mulige funksjoner ut fra hva deres egen kropp klarer både med tanke på kroppsstørrelse, styrke, motoriske ferdigheter og psyke."* (Gibson, gjengitt i Osnes et al., 2010, s. 159). Med tanke på alder og ferdighetsforskjeller som er i barnehagen er det aktuelt å belyse hva slags muligheter barnehagens utemiljø gir.

2.4.1 Barns muligheter i barnehagens uteområde

Moser og Martinsen (2009) har undersøkt 117 barnehager i 5 norske kommuner og tatt for seg hva som finnes av lekemateriell. Her antyder de at *"barnehagens uterom er tradisjonelt utstyrt, med et velkjent grunnmaterieell. Alle ser ut til å ha sandkasse, over 90 % har noe utstyr til sandlek, bord, og benker, baller, biler, husker, sklie, trehjulsyklar og lekehus, og 70% har trær til å klatre i."* (Moser & Martinsen, gjengitt i Thorbergesen 2012, s. 9). Det må tas med i betraktningene at en kategorisering av lekemateriell som Moser og Martinsen fremstiller, ikke tar for seg ulikheter og antall i lekemateriell. Eksempelvis kan antallet og høyden på klatretrær i barnehagen også beskrive store variasjoner. I forhold til alder påpeker Rune Storli at det motoriske potensialet i barnehagens uterom er brukt opp for de største barna:

"...Sandkassa er kanskje blitt for liten, og nye rom står klare til å bli erobret. Rolleleken i dokkestua utvikler seg til hvordan man kan komme seg opp på taket av den, og løping, jaging og fanging på gressplenen står for tur."

(Storli, 2010 s. 337)

2.4.2 Barns muligheter i barnehagens nærområde

Moen og Jacobsen hevder at det konstruerte utemiljøet i barnehagen gir lite i forhold til hva naturen kan tilby. Her beskriver de flere faktorer som grunnlag for påstanden slik som *"varierte terreng, mye løst materiale, variasjoner i årstider, skiftninger i værforhold, stimulering for fantasien, store muligheter for utfoldelse m.m."* (Moen & Jacobsen, 2007 s. 243). Alt som er uforutsigbart i naturen, gir et vidt spekter av utfordringer i ulik grad. Her hevder Thorbergesen at terrenget kan gi muligheter til *"...klatring, hopping, balansering, krabbing, aking, løping"*.

Et annet aspekt ved leken i et naturlig utemiljø, er lekematerialet som brukes. Fjørtoft og Reiten (2003) viser til barns bruk av løse elementer i naturen som benyttes til leksammenheng, til konstruksjon og endring av miljøet. Både vann, snø, sand stein og alle løse naturmaterialer som

kongler, pinner. Stubber og lignende er attraktive for barn (Fjørtoft & Reiten, gjengitt i Thorbergesen 2012, s. 34).

2.4 Kroppens som utgangspunkt for lek

"We all play occasionally, and we all know what playing feels like..But when it comes to making theoretical statements about what play is, we fall into silliness."

(Sutton-Smith, 2001, s. 297)

Slik starter Sutton-Smith sin bok *"The ambiguity to play"*. Når vi skal konkretisere hva *lek* er, blir det vanskelig for oss. Lillemyr påpeker at *"leken unndrar seg våre forsøk på å definere den."* (Lillemyr, 2012, s. 37). Det faktum at leken er såpass naturlig for barn, gjør det vanskelig for oss å beskrive den på en god måte. En kan likevel skaffe seg en viss innsikt i hva som særpreger lek der grovmotorisk innhold er sentralt.

Med et fokus på grovmotoriske bevegelser hos barnet i utemiljøet, blir det naturlig å favne om begrepet *kroppslig lek*. Osnes [et al.] definerer kroppslig lek som *"moderat eller høy grad av fysisk aktivitet i lekende kontekst med energibruk godt over hvilenivå."* (Osnes et al., 2010, s. 137). Hun beskriver videre at kroppslig lek kan av noen oppfattes som upassende og uønsket (Osnes et al., 2010, s. 149). Det blir også hevdet av Blume (2003) at et flertall av kvinnelige ansatte i barnehagen kan være mulig årsak til denne holdningen (Blume, i Osnes et al., 2010, s. 149). Innenfor den kroppslige leken har Osnes [et al.] valgt å kategorisere *"ferdighetslek"*, *"vilter lek"*, *"tradisjonsleker"*, eller *"kulturelle leker"* (Osnes, et al., 2010, 147-149). En forklaring på disse begrepene vil gi en forståelig overgang til grovmotorikkens betydning for leken.

Ferdighetsleken er typisk for barn over 1 år, og innebærer bruk av store grunnleggende muskelgrupper. Leken i seg selv er målet, og barnet øver bevisst på å bedre sine kroppslige ferdigheter. Bevegelser som å løpe, klatre, balansere og krabbe er typisk for slik lek (Osnes et al., 2010, s. 147)

Vilter lek skjer mest hos de eldste barna i barnehagen, og innebærer stor grad av nærkontakt med hverandre. Den viltre leken later til å tiltrekke seg betraktelig flere gutter enn jenter. Det kan knyttes til et ønske om finne ut hvem som løper fortest og hvem som er sterkest (Osnes et al., 2010, s. 148). Vilter lek vises gjennom lekeslåsning, herjing og kamp, hvor leken ofte varierer i intensitet fra rolig til hardt. For voksne er det ikke lett å avdekke hvorvidt det er lek eller slåsning. Dette er årsaken til at

voksne ser på vilter lek som mer negativ enn positiv. Det er likevel viktig å akseptere leken, ettersom den har *"betydning for barns kroppslige væremåte og for utviklingen på mange områder."* (Osnes et al., 2010, s. 149).

Tradisjonsleker eller *kulturelle leker* kjennetegnes ved at de har eksistert i lang tid. Selv om det har eksistert ulike navn og regler på lekene, har hovedinnholdet i slik lek overlevd flere generasjoner. Her finner vi lek som f.eks. gjemselsleker, jage-fangeleker, balleker, sang, danse og klappeleker. Felles for tradisjonsleken er at den ofte oppstår impulsivt i miljø som tillater det (Osnes et al., 2010, s. 151).

2.5 Mestring og motivasjon

Moen og Jacobsen sier at barnet har behov for å *mestre* og beherske ting det holder på med, etter hvert som kroppskontroll og bevegelighet øker (Moen & Jacobsen, 2007 s. 92). Så lenge barnet utvikler seg motorisk, vil det stadig vekke finne nye utfordringer å forholde seg til. Lillemyr (2007) forklarer at *"oppgaver bør derfor være godt tilpasset den kompetansen vedkommende har."* (Lillemyr 2007, s. 200). En utfordring må derfor være balansert mellom å være tilstrekkelig og overkommelig. Barnet skal ha noe å strekke seg etter, samtidig som det skal være såpass vanskelig at det tilsvarer en utfordring. Harter (1978) snakker om *optimale utfordringer*, som fremkaller den sterkeste motivasjon hos barnet (Harter, gjengitt i Lillemyr, 2011, s. 214). Lillemyr sier i denne sammenheng at barnet er *indremotivert* i sine handlinger, styrt av sine egne mål for å oppnå fremgang. Her drar Lillemyr likhetstrekk med Csikszentmihalyi (2000) og hans teorier om *flyt*. En tilværelse preget av flyt innebærer elementer av både kjedsomhet og angst. *"Det vil si at den sterke indre motivasjonen oppstår når en går ut over tilstander preget av angst og kjedsomhet."* (Csikszentmihalyi, gjengitt i Lillemyr, 2011, s. 218)

Mestring kan også sees i sammenheng med forholdet en har til andre mennesker. Moen og Jacobsen hevder at *"mestring avhenger av hva andre mestrer og hva andre mener om vår prestasjon."* (Moen & Jacobsen, 2007, s. 92). Her blir relasjonene en har i barnehagen viktige for oppfattelsen og målsettingen ved mestringen. Lillemyr sier *ytregulert motivasjon* kjennetegnes ved at barnets motivasjon styres mer ut i fra andres perspektiv (Lillemyr, 2011, s. 215). Han henviser videre til forskning der *"pedagoger med en aksepterende og støttende holdning overfor barnet, kan bruke ytre motivering uten at det har særlig negativ virkning på barnets indre motivasjon."* (Lillemyr, 2011, s. 217). Den påvirkning og vekselvirkning som voksne og barn har på hverandre, er i seg selv en motivasjonsfaktor og et hjelpemiddel for å oppnå mestring i forskjellige oppgaver. Barn oppfatter behov for lek på forskjellige måter, noe som krever en reflektert tilnærming fra voksne.

2.6 Voksenrollen

Det kan sies at voksenrollen er avgjørende for barns utfordringspotensial. Moen og Jacobsen forklarer at voksnes innvirkning på barns læring kan være både i positiv og negativ forstand (Moen & Jacobsen 2007, s. 34). Her blir det relevant å se nærmere på relasjonen mellom voksen og barn i barnehagen. I en studie som Svanaug Lunde har gjort på grunnlag av 244 førskolebarn på Vestlandet, kommer det fram at det er liten kontakt mellom voksne og barn i barnehagen (Lunde, 2012, s.54). Det er derfor god grunn til å overveie voksnes rolle i leken. Lillemyr hevder at trygghet må være en forutsetning for at barn skal utfordre seg selv (Lillemyr, 2011, s. 216). I forhold til voksenrollen i utemiljøet vil dette være helt fundamentalt for lekutviklingen. Lundhaug og Neegaard omtaler personalet i barnehagen som *den trygge basen* for hvert enkelt barn i utemiljøet (Lundhaug & Neegaard 2013, s. 16). De forklarer at barnet veksler mellom å søke den trygge basen og utfordre seg selv i leken. Videre nevnes det at tryggheten omfatter både psykisk og fysisk tilstedeværelse. Den voksne er en trygg base både i form av blikkontakt, trøst, eller prat (Lundhaug & Neegaard 2013, s. 16).

Lillemyr skriver i sin bok *"Lek på alvor"* om den voksnes rolle ovenfor barn i leksammenheng. Her legger han vekt på at en balansegang mellom det å la barn være i fred i leken, gi hjelp og støtte i lek, og det å se barna i leken (Lillemyr, 2011, s. 232). Han legger også fram ulike motiver for når det er naturlig som voksen å gå inn i leken:

- Å lære barn om roller som grunnlag for å delta i lek med andre barn
- Å hjelpe et barn til å bli akseptert som deltaker i leken
- Å bidra til å videreutvikle leken, slik at den kan gi allsidige opplevelser og erfaringer
- Å bidra til delvis større likeverdighet mellom barn i leken, når et barn dominerer så sterkt at det på en uheldig måte går ut over andre barn

(Lillemyr 2011, s.194)

Senere i sin bok oppfordrer Lillemyr personalet til å sette krav til hva som blir forstått som lek. Det blir lagt vekt på å respektere barns lek og jobbe ut i fra barns premisser (Lillemyr, 2011, s 231). Dette appellerer til det Barnehageloven sier om *"barns rett til medvirkning tilpasset alder og forutsetninger"* (Barnehageloven § 1 Formål, 2. ledd). En grunnleggende tankegang hos den voksne må være å *"se barnet som et subjekt og ikke som et objekt."* (Moen & Jacobsen, 2007, s. 32). Barnet har rett til å uttrykke og medvirke på sin måte i barnehagehverdagen.

3. METODE

Postholm og Jacobsen beskriver *metode* som "en måte å måle et fenomen på." (Postholm og Jacobsen, 2011, s. 42). Slik sett vil metode handle om hvordan vi stiller relevante spørsmål og tilegner oss mer innsikt og kunnskap rundt et tema. I dette kapitlet skildres valg av metode og redegjørelser ved valg som har blitt gjort i denne prosessen. Det blir også sagt noe om bakgrunnen til respondentene og barnehagene som undersøkelsen angår. Dette vil gi et oversiktlig innsyn i hvordan problemstillingen i oppgaven har blitt besvart.

3.1 Metodevalg

Metodevalget er en viktig del av oppgaven for å få svar på om det en ønsker å vite mer om. Her skilles det ofte mellom en *kvalitativ* og *kvantitativ tilnærming*. Postholm og Jacobsen hevder det ofte ikke er et klart skille mellom disse to metodene, men forklarer at observasjon og intervju blir ansett som kvalitativt, mens spørreskjema betraktes som kvantitativt (Postholm & Jacobsen, 2011, s. 42).

Med hensyn til oppgavevalg har jeg valgt en kvalitativ metodetilnærming. Dette baserer seg på en bevisst tankegang om å vektlegge hvordan barnehagene jobber. Her blir kunnskap som personalet sitter på vesentlig for å skape en forståelse rundt temaet. Som Postholm og Jacobsen påpeker, er ikke læring og kunnskap noe som kan måles gjennom tall (Postholm & Jacobsen, 2011, s. 42). I lys av en pedagogisk fokusert problemstilling er det viktigere å kartlegge kvalitet gjennom kunnskap og fremgangsmåter hos de ansatte, enn å tallfeste kvaliteten i barnehagen.

3.2 Intervju

Den kvalitative metoden blir i denne oppgaven basert på det Postholm og Jacobsen kaller *halvstrukturerte intervju*. Halvstrukturert intervju er en type intervju som går ut i fra klargjorte spørsmål, men gir intervjuobjektet mulighet å ta for seg andre tema underveis i intervjuet. I motsetning til et *strukturert intervju* er det halvstrukturerte intervjuet mer åpent og induktivt (Postholm & Jacobsen, 2011, s. 75).

Når intervjuet fokuserer på personalet, blir det av flere grunner naturlig å gjennomføre *individuelle intervju*. Postholm og Jacobsen mener at fordelene ved slike samtaler er at respondenten ikke må tenke på hvordan han eller hun oppfattes av andre. "Man trekkes ut av en sosial sammenheng, og kan dermed svare åpenhert og ærlig." (Postholm & Jacobsen, 2011, s.65). Å planlegge intervjuene

individuell på forhånd, gir mer rom for en frigjort rolle til intervjuobjektet. Ulempen med individuelle intervju er tiden slike intervjuer tar. Både gjennomføringen og etterarbeidet krever mye arbeid. Dette kan begrense innholdet og lengden på samtalene (Postholm & Jacobsen, 2011, s.65).

3.3 Etske betraktninger

Når vi utfører forskningsarbeid, må det drøftes hvilke *etske utfordringer* vi har, og hvordan disse kan håndteres på en god måte. Dette er med tanke på både oppgaven og de som har bidratt med utsagn og innspill underveis (Dalland 2012, s. 96).

På forhånd ble det klargjort med styrer i de aktuelle barnehagen om hva slags tema og innhold intervjuene ville ha. Deretter fikk jeg kontakt med de aktuelle respondenter ved barnehagene. Her ble det informert om selve gjennomføringen og gjort avtaler om forhåndsutsending av intervjuguide. Det ble også ytret ønske om å gjøre lydopptak, noe begge respondentene gav samtykke til. I ettertid ble det sendt en transkribert versjon til partene, for å gi de mulighet til å se og eventuelt endre ordelag i intervjuene.

Anonymitet ble også diskutert i samtalene. Anonymitet sikrer at opplysninger og informasjon som kommer fram i intervjuet, ikke knyttes til navn eller enkeltpersoner (Dalland, 2012, s. 103). Her ble det informert om at ingen navn ville bli beskrevet oppgaven. Det har også blitt opplyst om at opptakene ville bli slettet etter endt transkribering (Se kap. 9.1).

3.4 Utvalg

2 barnehager ble intervjuet i forbindelse med undersøkelsen. I forhold til å kartlegge det pedagogiske arbeidet med utemiljø, så jeg det som relevant å basere datagrunnlaget på ansatte med pedagogisk ansvar. Det ble derfor ytret ønske om at intervjupersonene fra hver barnehage skulle ha erfaring knyttet til pedagogisk ledelse. I dette tilfellet fikk jeg mulighet til å intervju pedagogiske ledere fra begge institusjonene. For anonymiseringen sin del har jeg valgt å bruke navnene "*Respondent 1*" for "*Barnehage A*", og "*Respondent 2*" for "*Barnehage B*".

3.4.1 Presentasjon av barnehagene

Respondent 1 beskriver i intervjuet Barnehage A som en *naturbarnehage*. I forhold til utemiljøet innebærer dette at området rundt barnehage brukes mest av de minste, mens de største er mest "oppe i skogen" hvor de har et unikt uteområde. Barnehage A befinner seg stort sett ute i tiden fra halv 9 til halv 5 (8 timer). Innetiden som de benytter er i all hovedsak knyttet til frokostmåltid, og særskilte aktiviteter slik som baking. Ellers benytter barnehagen seg av åpne gapahuker og grillhytter i skogen ved måltider og andre stillesittende aktiviteter.

Respondent 2 kaller Barnehage B for en *tradisjonell* barnehage. Deres uteområde beskrives som stort og innholdsrikt, med gåavstand til både skog, sjø og sentrum. I Barnehage B brukes stort sett tiden etter lunsj i halv 12-tiden og til stengetid kl. halv 5 til utetid (4 timer). I forbindelse med turer i nærområdet og ved gruppedeling, er barnehagen ute tidligere på dagen.

3.4.2 Presentasjon av informanter

Respondent 1 er 32 år, og ble ferdig utdannet førskolelærer i 2006. Samme år begynte han å jobbe i den nåværende barnehagen, og har siden 2008 fungert som pedagogisk leder på storbarns-avdelingen. Fra før av har han jobbet med barn og ungdom i forbindelse med DNT (Den Norske Turistforening). De siste årene har han hatt mest ansvar for barn i 4-6 årsalderen, men han har også arbeidet med de minste i barnehagen.

Respondent 2 er 43 år, og ble utdannet førskolelærer i 1993. Hun har i løpet av årene vært innom jobb som lærer i grunnskolen, og styrerstilling i barnehage, før hun tok fatt på stillingen som pedagogisk leder i barnehagen i 1997. Hun har dermed vært i den aktuelle barnehagen så lenge den har eksistert. Av annen erfaring kan det nevnes at hun har tatt kurs/etterutdanning innen småskolepedagogikk, IKT for lærere og pedagogisk utviklingsarbeid i barnehagen. Hun har arbeidet for det meste med barn i 4-6 årsalderen de siste årene.

Begge respondentene har jobbet sammenhengende i over 5 år i barnehagen. Respondent 1 i 8 år, og Respondent 2 i 18 år. Begge personene har pedagogisk lederansvar for barnegrupper i alderen 4-6 år, og har flere års erfaring i tilknytning til stillingen som pedagogisk leder. Respondent 1 har for øyeblikket en barnegruppe på 19 barn, fordelt på 3 voksne. Respondent 2 har 25 barn fordelt på 4 voksne. Respondent 1 har en relativt fersk førskolelærerutdanning å henvise til, mens Respondent 2 har gjennomført sin i et langt tidligere tidsperspektiv. Etterutdanning og praktisk erfaring er likevel et

forhold som må vektlegges i denne sammenheng. Ellers så tyder det meste på at de har adekvat erfaring til å drøfte temaet i oppgaven.

3.5 Framgangsmåte

I datainnsamlingen hadde jeg et ønske om å få gjort intervjuene i rolige og uforstyrrede omgivelser med respondentene. Intervjuene ble derfor gjort i lukkede rom, ansikt til ansikt med hver enkelt intervjuobjekt. Slikt sett unngås fokus og tanker om noe annet i formidlingen av spørsmål og svar. Tiden som ble satt til disposisjon var ca. 70 minutter. Det var viktig for meg å ikke påvirke situasjonen til å fremstå stressende for respondenten. Med nok tid til hvert spørsmål, ville det være større mulighet for fullstendige og utdypende svar. Det ble gjort lydopptak for å ivareta alle utsagn som ble gitt. Disse ble av hensyn til anonymitet, slettet etter at resultat og drøftingsdelen var ferdig utarbeidet. Det fullstendige transkriberte materialet har på samme grunnlag blitt utelatt fra oppgaven.

3.6 Validitet og pålitelighet

Validitet handler om hvor holdbar undersøkelsen er for problemstillingen (Dalland, 2012, s. 52). Som allerede nevnt i kapittel 3.1 om metodevalg, anvender jeg kompetente respondenter sine erfaringer for å belyse problemstillingen. Dette gir en inntrykk av hvordan disse barnehagene jobber, men vil ikke nødvendigvis representere et generelt og helhetlig bilde av alle barnehager. Selv om utvalget er nokså begrenset, gis det gode betingelser for å drøfte, sammenlikne og sammenkoble til teori. Observasjoner av barn ville gitt oppgaven økt validitet. På grunn av manglende samtykke fra foreldre i barnehagene ble dette bortprioritert. Det er likevel sett på som aktuelt for videre forskningsarbeid, noe jeg kommer tilbake til avslutningsvis i kapittel 6.1.

Pålitelighet dreier seg om hvor nøyaktig arbeidet er gjort undersøkelsen (Postholm & Jacobsen, 2011, s. 129). Ved å benytte halvstrukturert intervju har jeg hatt mulighet underveis til å stille tilleggsspørsmål for å avdekke eventuelle mistolkninger av spørsmål fra intervjuguiden. Bruk av lydopptak og transkribering har vært med på å styrke en autentisk gjengivelse av datamaterialet.

4. RESULTAT

I dette kapittelet vil resultatene og innholdet i intervjuene presenteres. Det nevnes innledningsvis noe informasjon om intervjuobjektene, som forklarer deres representative grunnlag for å være respondenter i undersøkelsen. Kategoriene som ble brukt i intervjuguiden, er med å gi resultatkapittelet en oppbygging som er naturlig i forhold til temaet som omgir oppgaven. Svarene er ikke kronologisk oppført etter intervjuet, ettersom noen av temaene er svært nærliggende til hverandre. Derfor er svarene gjengitt innenfor de kategoriene som gir mest relevans.

4.1 Syn på barns grovmotorikk

I forbindelse med intervjuet stilte jeg spørsmål til respondentene om hva slags tanker og meninger de har i forhold til barns grovmotorikk. Her nevner begge respondenter at selve bevegelsen er et viktig holdepunkt.

Respondent 1 beskriver grovmotorikkens betydning for *"å komme seg fram på ulike steder"*. Her fremhever han skogen som et yndig grovmotorisk område hvor *"barna får mye gratis grovmotorisk utbytte bare ved å være tilstede i skogen"*. Han nevner variasjon i terreng og underlag som en viktig forutsetning for grovmotorikken. I tillegg nevner han at lek med grovmotorikk ofte forflytter seg raskt i løpet av kort tid.

Respondent 2 ser på sin side grovmotorikken overalt. *"Barn er jo veldig grovmotoriske. Enkelte barn løper jo nesten mer enn de går"*. I likhet med Respondent 1 nevnes forflytning som et særpreg ved den grovmotoriske leken: *"De trenger plass for å forflytte seg. Det er en naturlig del av måten barn er på."* Hun betrakter også grovmotorikken som *"mer naturlig"* enn det finmotoriske.

Neste spørsmål fokuserte på hva slags grovmotorisk aktivitet som barna foretrekker. Her nevner begge respondentene "herjelek" som spesielt fremtredende i lekadferden.

Respondent 1 beskriver dette som en utfordring de har hatt siste årene, der personalet til tider har vært nødt til å innføre begrensninger. Han argumenterer likevel for at barn bør få anledning og mulighet til slik lek ute.

Respondent 2 knytter denne herjeleken i større grad mot et kjønn: *"Mange av de største barna, spesielt guttene, har veldig mye lek med herjing, fanging, løping. Å fange hverandre er en populær lek blant spesielt guttene"* Hun også påpeker at det er utfordrende og vanskelig som voksen å forholde seg til slik aktivitet blant barna.

På spørsmål om personalet opplever variasjon i fysisk aktivitetsnivå blant barna i løpet av dagen, svarer respondentene forholdsvis ulikt.

Respondent 1 ser ingen spesielle endringer i aktivitetsnivå på barna, og hevder de er generelt aktive hele dagen.

Respondent 2 nevner også her guttene som eksempel. Hun sier de har store behov spesielt om morgenen når de starter "løpelek" innendørs. Videre reflekterer hun over hvordan personalet tilrettelegger i slike situasjoner. "Guttene må få ut på formiddagen noe ganger. Spesielt om mandagene. Det har sikkert en sammenheng med at det har vært veldig rolig i helgene hos enkelte".

Respondentene ble deretter spurt om personalet opplevde variasjon i grovmotorikk i forhold til årstid. Her legger begge respondentene vekt på hvilke muligheter vinteren gir.

Respondent 1 utdyper her at de har en stor fordel med sin nære tilknytning til naturen om vinteren. Med skispor og preparerte løypeterreng får barna få mulighet til å bruke grovmotorikk på andre måter enn ellers.

Respondent 2 nevner også vinteren i denne sammenheng, men fokuserer mer på hva de har av muligheter i barnehagens uteområde, og hvordan barna utnytter potensialet der:

"Vi har jo en liten bakke som brukes ofte. Den er ikke så veldig stor, men barna leker ofte der. Og så har vi jo sånn snøbrett for å sitte og ligge på. Men det de største barna gjør er jo å stå på snøbrettene i stedet for å sitte. Så setter de utfor bakken. De lager seg nye utfordringer hele tiden. Og det lar vi dem få lov til, selv om det kan virke litt risikabelt."

På spørsmål om hvordan personalet sammen reflekterer rundt motorisk utvikling, drøftes forskjellige erfaringer fra respondentene.

Respondent 1 sier at de ser de yngste barna som beveger seg i skogen har vansker i starten, men at de opplever mestring når de får de grovmotoriske bevegelsene til å fungere i slikt terreng. I forhold til storbarn ser han de fleste behersker alle bevegelser, men at de noen ganger må tilrettelegge for de som har vansker på ulike felt.

Respondent 2 nevner deres at faste bruk av gymsal en dag i uken, er et bevisst valg i forhold til deres utemiljø. Hun nevner i tillegg at barnegruppen har en dag i uka satt til utflukt, der de uansett vær og vindforhold tar med seg sekkene og går til forskjellige turmål.

4.2 Syn på barns utemiljø

Respondentene fikk mulighet til å beskrive hvordan de selv oppfatter barnehagens utemiljø. Her ble det vektlagt hvor storbarns-gruppen tilbringer tiden sin ute.

Respondent 1 fokuserer i stor grad på at storbarns-gruppen er i skogen, og bruker området der som oppholdssted. Han fremhever også at skogsområdet gir andre muligheter, i forhold til både barnegruppen og de reglene som eksisterer for tilrettelegging av miljø.

Respondent 2 snakker mer vidt om utemiljø og nevner både barnehagens uteområde, samt et nærliggende skogsområde: *"Utemiljøet er alt det vi har rundt oss utenfor husets fire vegger. Lekeområdet her ute er jo bra stort. Med alt som vi har der slik som tre, klatrestativ, seglebaner, grill-hus."* Også hun sammenfatter skogens nærhet som en del av barnehagens utemiljø.

Respondentene ble spurt om hvilke erfaringer de hadde til tradisjonelle lekeapparat og lekematerial ute i barnehagen. Her var det til både likheter og ulikheter syn på saken.

Respondent 1 sier at de befinner lite i barnehagens uteområde med slik type materiale, men at det er stor aktivitet når de først er tilstede der. Respondent 1 sier videre at lekeapparatene som er tilgjengelig i uteområdet, blir i liten grad benyttet av storbarn: *"Når barn skjønner hvordan prinsippet for hvordan de fungerer, så er det ikke lenger utfordrende i den forstand."* Han nevner også at små hus og hytter som de bygger, ikke blir brukt til sin hensikt. De gangene husene blir bruk, er det i forbindelse med klatring.

Respondent 2 antyder at barnegruppen har for liten tålmodighet til holde på lenge med apparater og lekematerial: *"Det er mer fart over de store barna. Og en god del av dem har begynt med fotball nå da, og spiller mye fotball."* I denne sammenhengen nevner hun at barna vil gjerne ha med en voksen i slik lek.

Respondent 2 har en lignende oppfatning som Respondent 1 i forhold til hvordan lekeapparater brukes: *"Barna benytter lekeapparater så lenge de finner utfordring i de."* Her nevnes det at de eldste barna synes flere av lekeapparatene i barnehagen er tamme, og at de største barna i stor grad ønsker helst å klatre opp i trær, og opp på taket av "små-hus" som barnehagen har i sitt uteområde. Hun tilføyer i sammenhengen at de har hatt flere bjørketrær i barnehagens uteområde som har vært populære, men som av sikkerhetsmessige årsaker har blitt fjernet.

I forhold til storbarns-gruppen så er hun oppriktig i sin mening når beskriver begrensningene i deres barnehages uteområde:

"De største kunne hatt enda større utfordringer hvis det hadde vært penger og muligheter til det. De liker terreng, det er det ingen tvil om. Så litt utfordrende terreng gjør at det kan bli litt annerledes og mer spennende for barna."

Respondentene fikk spørsmål om hvor ofte personalet varierer i utemiljø og utflukter med storbarns-gruppen.

Respondent 1 sier at de i alle fall er på utflukter minst 2 ganger i uken. I dette innebærer alt fra en tur videre inn skogsområdet, tur til fjæra, fjelltur, eller en tur til biblioteket eller sentrum. Her beskriver han innhold ved turene som kan være alt fra sopp-plukking, bærplukking, fiske og jakt. Ellers sier han at mye tid vies til utforskning og fri lek ved turmålene. Han fremhever ganske konkret at de ikke ønsker å bruke lekeplasser til utflukter:

”Det kan foreldrene selv gjøre på fritiden sin. Det er et bevisst valg vi har tatt. Jeg tror det er enklere for oss å dra på fjelltur, enn det er for foreldre å gjøre det.”

Respondent 2 sier barnehagen benytter seg av nærområdet minst 1 gang i uka som der det blant annet er turer til lekeplasser, turplasser og et sted de benytter i skogen. Hun nevner også at de spontane innfall turer rundt på disse plassene. Det som vektlegges fra personalet på slike turer er *”å gjøre barn interessert i det å være på tur”*. Her sier hun at Barnehage B fokuserer på at barna skal kjenne på kroppen at de har vært på tur:

”Det var jo en av de største i går som sa at han hadde så vondt i tærne når han gikk hjem, så spurte jeg om han hadde små sko. Nei, det var ikke det, det var bare at han var klar i føttene av å ha gått så langt. Da sa jeg til han; Det måtte jo være bra. Da fikk han jo hvile seg etterpå når vi kom hjem. Og gutten var jo enig i det.”

4.3 Syn på voksenrollen i lek

Første spørsmål knyttet til voksenrollen handlet om hva respondentene legger i dette begrepet i barnehagen.

Det virker som begge respondenter ser betydningen av ha en reflektert voksenrolle i barnehagens utemiljø. Det er samsvar mellom respondentene når bruker ordet *”artig”* for å beskrive hvordan barn oppfatter deres rolle i planlagt og delaktig aktivitet.

Respondent 1 beskriver fra sitt perspektiv hva som er viktig å få med seg i leken. Han nevner følgende utsagn i første omgang:

”Hvis en ser lek som er dårlig og at noen blir lei seg, så er det jo på en måte lurt å bryte opp slike leker og heller ha arrangerte aktiviteter. Sånn at en heller kan begynne på nytt igjen med leken.”

Respondent 2 starter med å drøfte forskjeller som er på barn, og gir uttrykk for at enkelte barn har andre behov:

"Det kan jo være barn som ikke har behov for voksenstyrt lek, men barna synes det er veldig artig når det er med en voksen. Så har du jo de som kommer kanskje lettere inn i lek med at vi gjør sånn. Vi åpner en ny dør for de.."

Respondentene svarer omfattende i forhold til voksenrollen, og fortsetter med å by på erfaringer og syn på hva som er viktig å tenke på i leksammenheng. Flere ganger kommer de med utsagn hvor de av samme oppfatning. Begge drøfter at voksnes bidrag i leken kan være helt avgjørende for enkelte barns mulighet til lek.

Respondent 1 nevner i tillegg at voksne har en kreativ rolle i leken ved å lære bort regelleker. Her nevner han eksempel fra ansatte som har brukt matematikk og grovmotorikk i en og samme lek.

Respondent 2 nevner på sin side at voksnes bidrag i leken engasjerer andre barn i være med i f. eks fotballsparking.

Begge respondentene gir uttrykk for å være balansert i hvor mye som den voksne skal medvirke i leken. Å vite hva det er behov for i leken, drøftes i utsagnene hos begge respondentene. Respondent 1 sier *"det handler om å finne en grense på hvor mye du legger til rette og hvor mye de får holde på alene."*

Respondent 2 legger vekt på at barna må lære seg å aktivisere seg selv, og jobber med at barna skal bli mer selvstendige.

På spørsmål om hvor mye de aktiviserer barn, så er det ingen av respondentene som kan gi noe klart svar.

Respondent 1 fremhever at det viktigste i voksenrollen må være tilstedeværelse og fleksibiliteten i forhold til hele barnegruppen:

"For at jeg ser det slik at vi er mye mer observatører. At vi klarer å få med oss, og gå rundt å se. Vi må heller være observerende og følge med hvor du må være hen. Fordi så klart klarer en å stå noen meter unna å høre hva barna leker så er det på en måte greit. Den leken fungerer på en måte da bra. Og da kan jeg gå til et annet område å se hva som foregår der."

5.0 DRØFTING

Drøftingsdelen i denne oppgaven inneholder en utredning av resultatkapittelet. Dette vil bli gjort med henvisninger til teoridelen. Variasjoner og likheter mellom barnehagene vil på dette grunnlag belyses ut i fra både utsagn og teori. Skillet mellom de ulike kategoriene vil til tider være noe flytende, ettersom temaene ligger så tett sammenbundet i virkeligheten. Å avdele kategoriene vil likevel gi en god referanse på hva som er hovedfokus innenfor hver enkelt del.

5.1 Syn på barns grovmotorikk

Hos begge barnehagene oppfattes det en forståelse av hva grovmotorikk er, og hva slags bevegelser som knyttes til grovmotorikk. Tolkningene fra begge respondenter er i samsvar med det som Annerstedt omtaler innen motorisk utvikling der *”barn gradvis tilegner seg ulike ferdigheter som har med bevegelse og forflytning å gjøre.”* (Annerstedt, gjengitt i Grindberg & Jagtøien, 2007, s. 33). Det kan tyde på at begge barnehagene bruker begrepet i sitt arbeid.

Av hva slags grovmotorisk lek barn foretrekker ute, nevnes herjeleken som spesielt utbredt hos begge barnehagene. Her er beskrivelsene i tråd med det Osnes [et al.] fremstiller som særegent ved *vilter lek* (Osnes et al., 2010, s. 148). Barnehage A synes det er et utfordrende å håndtere slik lek, men virker her til å ha tatt forhåndsregler, og ser at barna har behov for slik lek. Barnehage B ser også en klar kjønnsandel som trekker mot slik type lek, men virker til å ha en mer usikker og problematisk holdning til slik lek. Her må vi se sammenheng til det som blir beskrevet av Osnes og Blume om at det kvinnelige kjønn er mer nøktern til kroppslig og vilter lek (Blume, gjengitt i Osnes et al., 2010, s. 149).

I forhold til hva årstidene har å si for det grovmotoriske, nevner Barnehage A flere ganger i løpet av intervjuet hva barn gjør om høsten og vinteren. Når Respondent 1 beskriver at de sanker bær og sopp om sommeren og høsten gir det meg assosiasjoner til det Nilsen [et al.] diskuterer rundt voksnes kunnskap om nærområdets naturressurser (Nilsen et al., 1996 s. 23). Når det blir tilrettelagt for slike turer, vil barna oppleve både grovmotorisk erfaring og nyttig kunnskap om naturen. Dette gir barn gode opplevelser til turer og natur. Dette er et mål som Respondent 2 nevner i sine utsagn. Det er naturlig å tro at Respondent 1 har mye kunnskap til natur, ettersom store deler av dagen tilbringes i et slikt miljø, og at personalet bruker denne kunnskapen i arbeidet med barn.

Begge barnehagene ser at barna skaper seg utfordringer i tråd med Gibson's teori om *affordances*, muligheter i miljøet. Respondent 2 beskriver her at hun gjerne tøyser grensene litt for hva som er lov i storbarns-gruppen i barnehagens eget uteområde. Dette gir grunn til å reflektere over det tradisjonelle materialet som Moser og Martinsen tar for seg (Moser & Martinsen, gjengitt i Thorbergesen 2012, s. 9). Det er mange likheter mellom uteområdet til Barnehage 2 og det som Moser og Martinsen betrakter som "vanlig" i barnehagens uteområde. Her nevnes sandkassen, baller, sitteplasser, husker, sklier, lekehus, klatretreer som velkjent grunnmaterieell (Moser & Martinsen, gjengitt i Thorbergesen 2012, s. 9). Lite kan karakteriseres som annerledes og ulikt. Her er det en kobling til som blir sagt hos fagforfattere om at uteområdet kan være oppbrukt for de største i barnehagen (Storli, 2010 s. 337; Nilsen et al., 1996 s. 23). Dette gir grunn til å tro at materialet i Barnehage B sitt uteområde, gir lite motorisk stimulering for de største.

Respondent 2 virker til å være klar over begrensningene Barnehage B har i sitt uteområde, og de ser an behovet for flere utfordringer til de eldste barna. I den forbindelse nevner hun at Barnehage B gjennom hele året benytter seg av gymsal en gang i uken. Dette ser jeg som et bra tiltak for å kompensere for noe av de mulighetene de har utenfor barnehagen. Jeg er likevel noe kritisk til at dette fastlagt tilbud gjennom hele året. Med tanke på at barnehagen har 1 dag i uken som de prøver å ha utflukt på, så kan også "gymsaltiden" utfylle et ønsket behov for flere turdager eller andre planlagte aktiviteter ute.

5.2 Vektlegging av utemiljø

Barnehagene drøfter hvilke forutsetninger som må være i barnehagens utemiljø for at det skal gi grovmotorisk bevegelsesstimulering. Respondent 1 nevner "*varierte terreng og underlag*", mens Respondent 2 oppgir at er viktig med "*plass til å forflytte seg på*". Dette gir paralleller til de vilkårene som Moen og Jacobsen nevner i forhold til motorikk som handler om "*...vår evne til å mestre bevegelsesferdigheter under vekslende vilkår*." (Moen & Jacobsen, 2007 s. 15)

Begge barnehagene nevner skogen og barnehagens uteareal i forhold til utemiljøet sitt. Respondent 1 legger vekt på å ha tid i skogen, mens Respondent 2 omtaler mer turer til skogen. Her styrkes de oppfatninger rundt barnehagens oppholdstid ute, der Barnehage A befinner mest i skogen, mens Barnehage B er mer i barnehagens eget uteområde.

Av begge storbarns-gruppene er det bare Barnehage B som kan sies å bruke barnehagens uteområde i utpreget grad. Her erfarer Respondent 2 at det er "*stor fart over barna*". Dette er i samsvar med det

Osnes [et al.] sier om barns lek i store uteareal (Osnes, et al., 2010, s. 168). Utsagnet til Respondent 2 gir uttrykk for at området gir muligheter og stimulerer til slik fartsfylt aktivitet.

Begge barnehagene ser begrensninger for storbarns-gruppen i barnehagens uteområde. Dette er i samsvar med det Moen og Jacobsen sier om *det konstruerte utemiljøets* tilbud (Moen & Jacobsen, 2007, s. 243). Respondentene er også enige når de nevner erfaringer med kunstige lekeapparater. Begge barnehagene gir uttrykk for at det er problematisk å tilrettelegge for storbarn. Som jeg har vært inne på, så opplever begge barnehagene at lekeapparatene har utspilt sin rolle for denne aldersgruppen. Kontrastene her er at Barnehage A utelukker helt å benytte lekeplasser som utfluktssted, mens Barnehage B gjerne benytter seg av slike områder. Med et omtalt fokus på *"opplevelser som gir barn interesse til å være på tur"*, motsier Respondent 2 seg selv når de vektlegger slike lekeplasser som utemiljø for storbarn. Jeg velger å tro at personalet ser lekeplassene mer som et destinasjonsmål, enn som sted hvor barna kan bruke tid til å utfolde seg. I motsatt fall vil det være grunn til å reflektere over vurderingene personalet gjør ved utflukter med storbarn.

Jeg opplever at Respondent 1 har en mer variasjon i forhold til utsagn om utemiljø. Det gis uttrykk for at Barnehagen A er mer klar over hvilke muligheter de har, og hvordan de kan benytte seg av disse i et naturlig lekemiljø. De veksler ganske fritt i hva de gjør i forhold til årstid, og hva som er innholdet ved turer og utflukter i nærområdet. Respondent 2 virker til å være mer fastlåst i hverdagen ute. Det virker som de har stramme rammer for hvor og når turene skal foregå.

5.3 Voksenrollens betydning

Begge barnehagene ser ut til å ha et reflektert i forhold til voksenrollen i barnehagens utemiljø. Erfaringene som begge respondenter fremstiller, gir et inntrykk av at det bør være en balanse i involveringen den voksne har i lek og i planlagt aktivitet. Her nevnes utsagn som passer med de motivene Lillemyr presenterer som grunnlag for å gå inn i lek som voksen (Lillemyr, 2012, s. 194). Å hjelpe et barn for å få status i barnegruppen er noe begge barnehagene påpeker som viktig. Anerkjennelse er da en av faktorene som kan "heve" enkeltbarn i en lekegruppe slik at de blir mer ettertraktet i lek.

Respondent 1 nevner voksnes *"kreative rolle"* for å videreutvikle og lære barn om lek. Her refererer jeg til det Lillemyr sier om motiv for å gå inn i leken som voksen (Lillemyr, 2011, s. 194). Respondent 2 forteller om en slik type kontekst når personalet blir spurt om å være med på fotball. Her kan den voksne bidra med å engasjere og inkludere flere barn, samt lære bort regler i leken. Dette er i tråd

med det som kjennetegner tradisjonsleken (Osnes, et al., 2010, s. 151). Det kan skje spontant og impulsivt, men vil være av stor betydning for barna. Når voksne jobber bevisst med barna i leken, kan det føre til at barna blir mer selvdrevne i aktiviteten. Dette er et mål som Respondent 2 ser ut til å legge vekt på for sin storbarns-gruppe i Barnehage B.

På spørsmål om hvor mye personalet aktiviserer barn i lek, så er det ingen av respondentene som kan gi noe klart svar. Dette kan antyde at handlingen er såpass automatisert at de ikke har oversikt eller at det er lite forhåndsplanlegging og mer spontane lekbidrag fra de voksne. Det kan også være en mulighet for barnehagen ikke har mye felles lekaktivitet ute med barn. Respondent 1 påpeker at det viktigste er *"observatørrollen"* i leken. *"Vi må heller være observerende og følge med hvor du må være hen"*. Av utsagnet kan det tolkes at det er viktigere å oppfatte hvem som faller utenfor, enn å bidra som voksen i leken. Her vil det være nødvendig å forstå seg ut i fra det Lundhaug og Neergard sier om *"barns trygge base"* i personalet (Lundhaug & Neergard, 2013, s. 16). Barnehagen har fokus på tilstedeværelsen ved lek, og fungerer på denne måten som et ledd i det å støtte opp barna ved behov. Det som Lunde (2012, s. 54) sier om begrenset kontakt mellom voksne og barn, må derfor settes i et nytt perspektiv. Innebærer den kontakten hun beskriver både det psykiske og fysiske perspektivet på tilstedeværelse? Det er i alle fall god grunn til å tro at det må eksistere begge former for nærvær til barnet i lek, noe som begge respondenter påpeker. Hvor mye planlagt aktivitet som faktisk foregår i barnehagene er også en mulig variabel i denne sammenheng.

6. KONKLUSJON

Et utemiljø vil nok alltid oppleve å ha variasjoner i form av muligheter, opplevelser og utfordringer. Inntrykket jeg sitter igjen med etter resultater og drøfting er at de utvalgte barnehagene ser grovmotorikk godt i arbeidet sitt. De er klare over hvilket behov barn har, og hvordan personalet kan jobbe ut i fra sine forutsetninger i barnehagen. Jeg vil likevel hevde at det er et potensial og grunnlag for å skape mer variasjon i barns utelek i norske barnehager.

Jeg tror det viktigste personalet kan gjøre i arbeidet ute, er å vurdere sin egen arbeidsmåte. De må stille seg spørsmålene: Hvordan oppfatter barna hverdagen? Hvilke muligheter har de til medvirkning i det som gjøres ute? Personlig mener jeg det bør ringe en bjelle i barnehager der barna sier de *"kjeder seg"* eller *"gleder seg"* til å bli hentet. Selvfølgelig oppstår slike situasjoner til tider hos barn, og noen ganger kan selv kjedsomhet være sunt. Likevel mener jeg dette bør diskuteres i barnehagene dersom det skjer ofte. Jeg tror barnehagen for de eldste barna vil være et traust sted, dersom en ikke opplever nok varierte dager. Når personalet benytter utflukter og andre utemiljø i utstrakt grad, er det som regel på grunn av begrensninger i og rundt selve barnehagen. Da må kunnskap til ansatte brukes til å finne gode alternativer. Barnehager som i utstrakt grad bruker uteområdet i barnehagen, er nødt til å se seg rundt og vurdere mulighetene de har. Barnehager uten naturlige lekemiljø i sin nærhet er avhengig av å planlegge mer grovmotorisk aktivitet. Nøkkelen vil da være å ha ressurser blant de ansatte som ser hva barnehagen kan gjøre. Personalet må stimulere barna i større grad. Det må tenkes nyansert og kreativt i forhold til utemiljøets muligheter. Mer organisert og forhåndsplanlagt aktivitet kan være en vei å gå. Dette gjelder like mye de barnehagene som har gode muligheter i sitt utemiljø. Det skal ikke være en hvilepute at alle barna ser utfordringer bare det eksisterer et potensial for til det.

6.1 Videre forskningsarbeid

Det er vanskelig å dra en tydelig slutning til hvordan barnehagers utemiljø påvirker barn. Med mer ressurser og tid ville det likevel vært interessant å observere det som respondentene i denne undersøkelsen har beskrevet. Jeg ser for meg at en fremstilling av hvordan barn oppfatter utemiljøet og voksnes påvirkning ville gitt oppsiktsvekkende svar. Sett i lys av oppgaves innhold, ville det også vært spennende å kartlegge storbybarnehager. En videre forskning på storby-barnehager muligheter og begrensninger ville trolig gitt et mer vidtfavnende materiale.

7. LITTERATURLISTE

Barnehageloven (2005). *Lov om barnehager av 17. juni 2005 nr 64*. Hentet 25 mai 2015 fra <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/2005-06-17-64>

Dalland, O. (2012) *Metode og oppgaveskriving for studenter* (3.utg). Oslo: Gyldendal Norsk.

Fjørtoft, I. (2010). Barn og bevegelse: Læring gjennom landskap. I: E.B. H Sandseter, T. Hagen & T. Moser (red). *Barnas barnehage 3: Kroppslighet i barnehagen: Pedagogiske arbeid med kropp, bevegelse og helse* (s. 170-201). Oslo: Gyldendal akademisk.

Grindberg, T., & Jagtøien, G.L. (1999) *Barn i bevegelse: Fysisk aktivitet og lek i barnehage og skole*. (2. Utg) Oslo: Tano Aschehoug

Haugen, R. (2015). *Barn utvikling i barnehagealder: En utviklingspsykologisk innføring*. Oslo: Cappelen Damm

Kunnskapsdepartementet. (2011). *Rammeplan for barnehagens innhold og oppgaver*. Oslo: Kunnskapsdepartementet

Lillemyr, O.F. (2007). *Motivasjon og selvforståelse: Hva ligger bak det vi gjør?* Oslo: Universitetsforlaget

Lillemyr, O.F. (2011). *Lek på alvor* (3. utg). Oslo: Universitetsforlaget

Lunde, S. (2012). *Positivt engasjement og kommunikasjon med voksne i barnehagen og små barns evne til selvregulering*. (Mastergradsavhandling, Universitetet i Stavanger), Hentet 25 mai 2015 fra <http://laringsmiljosenteret.uis.no/getfile.php/SAF/Bilder/Nyhetsbilder/Svanaug.heledok.pdf>

Lundhaug, T., & Neegaard, H.R. (2013). *Friluftsliv og uteliv i barnehagen*. Oslo: Cappelen Damm

Moen, E., & Jacobsen, K.B. (2007). *Skrutt for skritt: barn og bevegelse: Fysisk fostring/kroppsøving i barnehage og småskole* (5 utg.). Nesbru: Vett & viten

Nilsen, A.B., Vestre, Ø., & Askim, T. J. (1996). *Barnas uterom: Lek og samvær*. Oslo: Universitetsforlaget

Osnes, H., Skaug, H. N., & Kaarby, K. M. E. (2010). *Kropp, bevegelse og helse i barnehagen*. Oslo: Universitetsforlaget.

Postholm, M.B., & Jacobsen, D.L. (2011). *Læreren med forskerblikk: innføring i vitenskapelig metode for lærerstudenter*. Kristiansand: Høyskoleforlaget

Sigmundsson, H., & Pedersen, A.V. (2000). *Motorisk utvikling: Nyere perspektiver på barns utvikling*. Oslo: Sebu

Storli, R. (2010). Bevegelseslek i barnehagens uteområde. I: E.B. H Sandseter, T. Hagen & T. Moser (red). *Barnas barnehage 3: Kroppslighet i barnehagen: Pedagogiske arbeid med kropp, bevegelse og helse* (s. 325-351). Oslo: Gyldendal akademisk.

Sutton-Smith, B. (2001). *The Ambiguity of Play*. Cambridge:Harvard University Press

Thorbergsen, E. (2012). *Barnehagens uterom*. Oslo: Pedagogisk forum

9. VEDLEGG

9.1 Vedlegg: Intervjuguide

Innledning (5. min)	<ul style="list-style-type: none"> - Presentere meg selv, min oppgave, og mitt grunnlag for intervjuet - Informere om taushetsplikt og anonymiteten i tilknytning til respondenten, intervjuet og barnehagen - Informere om lydopptak og samtykkeskjema - Avklare eventuelle misforståelser knyttet til intervjuet
Respondent og barnehagens bakgrunn (5. min)	<ul style="list-style-type: none"> - Hva er din alder? - Hvilken erfaringsbakgrunn og utdanning har du? - I hvilken aldersgruppe er barna i barnegruppen du har ansvaret for? - Hvor lenge har du vært pedagogisk leder og arbeidet i den aktuelle barnehagen? - Hvilke type barnehage jobber du i, og hvordan vil du beskrive den selv?
Personlige syn (10 min.)	<ul style="list-style-type: none"> - Hva legger du i begrepet barnehagens utemiljø? - Hva legger du i begrepet grovmotorikk? - Hva er ditt syn på utemiljø i forhold til grovmotorisk aktivitet? - Hvilken betydning tror du utetiden har for barna?
Barns grovmotorikk (10-15 min.)	<ul style="list-style-type: none"> - Hva slags lek foretrekker barn i grovmotorisk aktivitet? - Opplevs det variasjon blant barn i forhold til fysisk aktivitetsnivå? - Hvordan påvirker ulike årstider barns lek ute? - Ser barnehagen stor forskjell på barn i grovmotoriske aktiviteter? - Hvilke refleksjoner gjør personalet i motorisk utvikling på barn ute?
Barnehagens utemiljø (10-15 min)	<ul style="list-style-type: none"> - Hva særpreger/kjennetegner de områdene barn foretrekker å leke på? - Hva slags refleksjoner gjør personalet i forhold barns bruk av lekeapparater og materiale i utemiljøet? - Hvordan er barnehagens uteareal tilrettelagt for grovmotorisk aktivitet? - Hvor ofte benytter barnehagen seg av andre områder, turer og utflukter ute?
Voksenrollen (10-15 min)	<ul style="list-style-type: none"> - Hvilket fokus har dere i forhold til voksnes rolle i utelek? - Hvilken betydning har planlagt aktivitet for barna? - Føler dere et behov for å aktivisere barna i utetiden? - Hvor mye vektlegges planlagt aktivitet i utetiden i barnehagen?
Oppsummering (5 min)	<ul style="list-style-type: none"> - Er det noe respondenten ønsker å tilføye?

9.1 Vedlegg: Samtykkeskjema

Jeg ønsker å ta opp vår samtale med en lydopptaker, fordi dette vil være en god støtte under analyse arbeidet i etterkant. Alle opplysninger om deg vil oppbevares konfidensielt under arbeidet med prosjektet, og ingen enkeltpersoner vil kunne gjenkjennes i sluttproduktet. Lydopptak slettes så fort transskripsjon er gjennomført, og all data anonymiseres.

Jeg (informant) samtykker på at studenten får bruke lydopptaker under intervjuet.

.....

Signatur og dato